

VIKERKAAR

EESTI NOORSOO RAAMAT-AJAKIRI

Nr. 15

V AASTAKÄIK

Toimetaja M. NURMIK

1931

CH. ROBERTS

LUMES MAGAJA

TÖÖKOOL TALLINNAS

Tänavune jõululaul.

K. Fisleri järelle H. Valma.

Jõulukuuse küünlasära
helgib läbi akna õue.
Kuuldub laste rõõmus kára,
jõululaulu hooõne sõue.

Kõigile on jõuluvana
salajamaid soove täitnud.
Lapsedki on kinkidena
vanemaile mõnda peitnud.

Isa, ema hellitavalt
laste noorusrõõmu kaitsvad.
Lapsed vastuarmastavalt
jõulurõõmu täielt maitsvad.

Aga lähedal on maja,
kus on kurbus külaliseks.
Jõuluheli säält ei kaja,
mure asund majaliseks.

Isa, põdemas ja tööta,
puudust tõrjuda ei suuda.
Ema püüab lapsi sõõta,
aga häda see ei muuda.

Lapsed lõdisedes vaatvad
aknal jõulukuma väljas.
Nende igatsusi saatvad
pisarad, sest nad on näljas.

*

Kes meist tahab ingel olla —
jõulurõõmu sinna kanda?
Kellel tahtmist abiks tulla —
oma paljust pisut anda?

Jõulurõõmu kümnekordselt
tunneb see, kes armuline.
Õnnistuse tuhatvõrdselt
saadab Jõululapsukene.

JÕULU VIKERKAAR

Lumes magaja.

Cf. D. G. Roberts.

Selle jutu I osa on vikerlastele vähem huvitav; jätame selle seepärast ära, tuues ainult üsna lühidalt sündmustiku kirjelduse, et järgnev oleks paremini mõistetav, ja algame jutu enesega II osast.

I.

Ühel külmal jõulueelsel päeval jättis Ameerika kaugeid põhjapoolseid sisemaid läbistav rong väikeses Tin Kettle'i raudteejaamas maha ainult ühe reisija — saleda heledajuukselise, sinisilmse tütarlapse Melissa Elioti, kellel peas šoti villane tumesinine tupsmüts, kindel väike lõug uppunud pikakarvalisse halli

kraesse ja käed täis kotikesi ning pakke, kuna pakikandja ta suurema pruuni kohvri rongilt maha toimetas. Talle oli vastu tulnud kaks noormeest: veidi ründav Walter Bird oma läikiva kõrviga, kes toredate riistadega rakendatud kerge, veidi edeva ree ette, ja pisut tagasihoidlikum Jimmy Wright kahe suure

halli hobusega, rakendatud madala, laia ja tugeva maaree ette. Mõlemad noormehed olid kogu nädala tütarlast jaamas ootamas käinud, olles arvamises, et eks ta jõuluks ikka kord linnast koju tule. Kumbki noormees püüdis muidugi kauaoodatud saabujat saada oma rekke, Melissa oli aga tark ja hakkaja tütarlaps ning otsustas asja nii, et sõidab poole teed kuni noormeeste kodukülani ühe rees ja poole teed teise rees, oma suure kohvri aga vahepääl andes lohutuseks teisele vedada. Pärast edasi kuni oma kodukohani, kuhu on veel hää hulk maad täistuisanud, käimata ning õige kardetavat metsateed, läheb ta päris üksi ega lase end kellestki saata. Nii siis esialgu ka sõideti ja sündis. Mõlemad võistlevad noormehed, olles teineteisele veidi tagasihoidlikult vingus, ei tahtnud sellega kogu aeg küll hästi leppida, kuid Melissa oskas nende meeled targu nii sääda, et pahandust ei tulnud ja mõlemad lõppeks selle paindumatu otsusega rahule jäid, vähemalt näiliselt. Ainult kardetavale üksildasele edasisõidule räägiti ikka veel vastu ja kumbki pakkus end oma hää sõidukiga küüdimeheks, või kui neiu sellega kuidagi ei lepi, siis jäägu ta vähemalt esialgu nende külle oma sugulaste juure ootama, kuni nüüd täistuisanud tee läbi sõidetakse, siis on edasipääs kergem. Mõlema noormehe ühine sõidukülaline lõpetas aga nende päälekäimised järsult ja kindlalt selle jutu I osa lõppsonadega: „Ärgem nüüd enam tühja kõnelgem! Te teate, et Fredericton (linn, kus neiu viibis) pole muutnud minus midagi muud kui mu riided. Olen sama tagamaade tüdruk, kes olen olnud alati.“

II.

Pisut enne kella üht päälle lõunat Melissa asus teele Tin Kettle'ist oma metsataguse kodukoha County Line'i poole siinse sugulase Parkeri vana punase reega, mille ette rakendatud tubli kimmel. Oli külm, nii et lumi kriuksus ree jalaste all, kuid muidu selge ja vaikne. Kuigi kõik olid teda hoiatanud, et teed on umbsed ja täis hangi — tüdrukut ei hoidnud miski.

Ta teadis, et kuu tõuseb päälle päikese loojangut ja seega ei segaks pimedus teed. Tal oli ka ükskõik kui hilja ta jõuab pärale. Tema ainus mõte oli saabuda. Ree põhja oli laotud hästi riietesse peidetud kuumi telliskive, mis pidid hoidma tema jalad soojad. Oma linnakingad ta oli vahetanud kodukoetud villaste sukkade ja pehmete põdranahka kingade vastu, mis olid painduvad kui kindad. Kuna temal oli kaks reevaipa ja paks karusnahk, ei tarvitsenud tal karta pakast, ning elav noor veri voolas soojana ja lootusrikkana tema soonis. Melissa kohvris

ja kimbus oli mitu kaunist asja isale ja emale ja haigele väike-sele õele Megile, kes lamas voodis haigena juba teist aastat. Ta ootas kannatamatu innuga, kuis Megi väsinud hallid silmad jälle kord lööksid särama ja ta lahjad kitsad põsekese lööksid helen-dama vaimustusest, kui ta avab oma kimbu. Melissa oli iga eseme sidunud eraldi ja kõvasti kokku, ja uudishimuliku põne-vuse pikendamiseks ta kavatses keelda käärde tarvitamise. Seesuguses kaunis koduga seotud mõtiskelus esimesed viis miili kadusid õige ruttu, kuigi tee oli nii raske, et lühikesest talvisest päälõunast oli kulunud juba poolteist tundi. Seniajani oli ol-nud midagi jälgede taolist, sest kord ühelt, kord teiselt poolt oli kõrvalteid tulnud mõni reisiregi või puukoorem. Kuid sää-lkohal, kus tee viis üle Fordi jõekese, viie miili kaugusel külast, kõik jäljed kadusid. Tee läks lahtiajamatult kahe lumme mat-tunud aia vahel, pind sile ja tasane, välja arvatud tuisatud hanged ja lainelised kõverikud teel. Melissa pidi loobuma unis-tusist ja juhtima hobust terava tähelepanuga, kord lödvendades ohje, kord tõmmates neid kõvasti pinevile, kui hobune komista-des kahlas läbi hange, millest ei võidud hoiduda. Tema silmad olid harjunud lumega ja juhtides kord paremale, kord kaugele vasakule, ta suutis hoiduda kahest suurest hädahust, mis varit-sesid siin: ree ümberkukkumisest ja hange kinnijäämisest. Kuid edasijõudmine oli nii aeglane, ni vaevaline, et tal oli hää-meel, et oli võtnud kaasa võileibu. Oli selge, et ta jõuab County Line'i alles hilja öösel.

Melissa oli osav juhtima ja ta teadis, kuidas tuleb hoida hobuse jõudu. Vahetevahel ta peatus ja laskis ustaval loomal puhata. Kord, kui hobune oli õige higine, ta tõusis reest, kattis hobuse ja laskis tal puhata üle kümne minuti. Reis osutus kau-gelt raskemaks kui ta oli arvanud, selles polnud kahtlust. Kuid selle asemel, et üllatuda, tema kindel noor loomus sai sellest veel enam tõuget oma eesmärgile püüdmisses.

Lühikese talvise õhtuhämaruse valades oma külmi ta-vendli-, vaigu- ja violettvärve hääletuile tagamaile Melissa märkas inimolevust, kes kahlas hangedes, kaugel tema ees. See oli mees — ja peaaegu nõrkev mees, nagu ta pea märkas. Mees oli nähtavasti asunud teele seda kitsast keerlevat jälge mööda, mida mööda temagi parajasti sõitis. Väsimus oli ilmne tema õlgade tõusus ja langemises, kui ta rühkis edasi, ja Melissa unust-ades enese kahetses meest südamest. Mees ei näidanud mil-legagi, et ta märkab tulejat, enne kui regi oli üsna tema kohal. Siis hüüdis Melissa:

„Tulge rekke, härra, sõidutan teid edasi. Näen, et olete hirmus väsinud.“

Mees pööris pää. Ja seda nähes Melissa tundis, et päratu

hirm kiskus kokku ta südame. Pilk, mille ta kohtas, sisaldas midagi õudset, midagi, mida tema ei mõistnud. Kuid Melissa julgus ei tunnud nõrkemist, ta sundis end tähele panema vaid seda, et see nägu oli koltunud ja nõrkenud ja silmad väsimusest sügavalt koobastesse vajunud. Mees ei vastanud midagi, tui-gahtas, hakkas meeleheitliku liigutusega kinni ree äärest ja pooleldi vedades end, pooleldi vajudes, ta langes ree põhja vor-mituks koguks Melissa jalgade kõrvale. Melissa kattis teda vaipadega nagu last ja sõitis edasi, süda mures, kuigi kindel selles, et ta ei oleks võinud talitada teisiti.

Umbes poole tunni pärast, kui kuu hakkas heitma pikki musti varje üle valgete teede, mees äkki liigahtus ja ajas enese istmele Melissa kõrvale, pühkides takuseid juuksesalku silmilt ja laubalt. Ta vahtis ümber ja kaugele ette, nagu otsides mingit märki, ega hoolinud Melissast rohkem kui elutust puukujust. Viimaks ta pöördus neiu poole nii äkitselt, et selle süda võpatas, ja küsis kähiseval häälel:

„Ons teil piiritust?“

Melissa ei vastanud kohe, kartes, et ta hääle ei ole küllalt kindel. Siis ta lausus sõbralikult:

„Mina tõepoolest oleksin pidanud pakkuma teile midagi, kuna teie olete nii h i r m u s väsinud. Piiritust minul ei ole — naised seda harilikult enesega ei kanna. Kuid minul on pudel kohvi, mis vähemalt o l i soe, ja mõned suured võileivad.“

Kui ta tõi esile oma leivakoti vaipade alt, mees haaras ah-nelt pudeli, jõi selle tühjaks ja viskas pudeli minema. Siis asus ta võileibade kallale kui näljane susi.

Mingi vihatunne kannustas Melissa julgust.

„Kas ei oleks parem, kui jätaksite sellest veidi minulegi!“ ütles ta valjult. „Meil on veel pikk tee ees ja on väga võimalik, et minul veel tuleb nälgi. Oleks parem, kui te end taltsutaksite.“

Hulkur katkestas hetkeks söömise ja vahtis talle otsa vihaste pöörlevate silmadega. Tüdruk tundis ta pilku, kuid näis, nagu oleks kogu ta tähelepanu kiindunud hobuse juhtimi-sele läbi raske hange. Mees jätkas söömist, veidi aeglasemalt, kuni oli järel vaid kolm võileiba. Siis ta keeris nad hoolikalt paberisse ja pistis kimbukese oma tasku.

Melissa märkas seda tegu silmanurgast ja tuline viha süttis ta südames. Ta kavatses teha terava etteheite, kui hul-kur äkki pöördudes tema poole kähistas vihaselt: „Pead sõitma kiiremini!“ ja haaras kinni ohjadest. Melissa instinktiivselt pidas kinni neist kogu jõuga, mis ei olnud sugugi väga väike. Kuid oma määratu suure luise käega, nagu raudpihtidega, mees väanis Melissa randmeid nii halastamatult, et ta sõrmed ava-nesid iseenesest.

Melissa oli avanud suu karjeks, kuid ta paindumatu tahe sai jällegi võidu. Sõnalausumata ta peitis oma käed karunaha alla ja hõõrus randmeid. Süda oli lõhkemas vihast, kui ta mõtles, kuidas see koletis oli saanud tagasi oma jõu tema hoole läbi. Ühtlasi ta kartis hirmsasti. Seisukorra hirmus salapärasus ajas temale külmavärinad üle keha. Kuid ühest mõttest ta pidas kõvasti kinni ja see hoidis ta närvid tasakaalus. Ta oli palju vaadelnud kogu oma eluaja igasugu loomi ja oli õppinud ühe päätõe: iial ei tohi näidata hirmu, hirmu näitamine on alati käe ulatamine õnnetusele. Ta tegi endale õige kibedaid etteheiteid sellepärast, et ei lubanud Jim Wrighti end saatma. Talle näis, et ainult Jim oleks suutnud siit välja aidata. Tema kõrval ta oleks tunnud end kindlana.

Istudes selg kange ja liikumatu oma kohal ta uuris hulkuri nägu ja jõudis otsusele, et siin ei olnud tegemist vaimuhaigega. See oli taltsutamatu ja hirmus nägu, jäme ja viisaku-seta, kuid selles ei puudunud mõistus. Tagaetu kibedus pesit-ses ta sügavais, oma koobastes veriselt pungitavais silmis.

„Mida see mees küll on teinud?“ mõtles Melissa endamisi. Jällegi tõusis temas viha, kui ta nägi, et mees hakkas peksma hobust, sundides looma niisugusesse temposse, et see pidi väsinult nõrkema järgmise hange ees.

„Te olete rumal ja alatu,“ ütles tüdruk külmalt ja hukkamõistvalt. „Kui teil on niisugune rutt, kas teie ei saa aru siis, et tuleb hoida hobust. Niiviisi hobust ajades loom lõpeb ennem kui olete jõudnud sõita miiligi. Siis olete täpselt niisama kaugel kui poole tunni eest, mil mina teie päale halastasin.“

Hulkur vahtis talle otsa, vihased sõnad huulil, mis paljastasid ta pikad, mustad ja inetud hambad. Tüdruk kohtas ta pilgu rahulikult, sest viha oli kõrvaldanud ta hirmu.

„Sina ei näi liialt kartvat. Kuid pea oma suu! Mul on küllalt tegemist mõtlemisega, ilma et sääljuures veel suud tahaksin liigutada,“ käratas ta. Kuid mõistes, et tüdruku etteheide oli õigustatud, ta laskis hobusel aeglasemalt joosta. Kui ta ärritus oli lahtunud, sõitis ta niisama sammu nagu Melissagi varemalt. Sellest, et tal oli tähtis hoida hobust, Melissa järeldas, et ta kavatses sõita kaugele. „Hää küll,“ ta mõtles endamisi, surudes kokku oma väikesed valged hambad, „kui jõuame niisugusesse kohta, kus võin isale jutustada kõik, siis saad küütida.“

Paari miili jooksul ei kõneldud sõnagi. Kuu oli tõusnud kõrgele narmasäärse kuusemetsa kohale, valades terassinist ja hirmus külma valgust maantee puutumatu lumele. Nad jõudsid viimaks kohale, kus teine tee käändus ära vasakule, Amee-

rika piirile, kuhu oli veel umbes paarkümmend miili. Hulkur pööris kimli pää vasakule.

„Seis!“ hüüdis Melissa järsult. „Mina reisin County Line'i.“

Hulkur naeris. Ja see tarretav julm naer kõigutas Melissa julgust enam kui mingi muu sündmus kogu selle õudse seikluse jooksul.

„Mina olin su peaaegu juba unustanud!“ lausus ta. „Muidugi, s i n a reisid County Line'i. M i n a lähen üle piiri Maini ja nii kaugele kui see minule on tarviline. Ei vaja ma seelikukandjaid enesega. Kasi maha reest ja kiiresti! Minu aeg on kallis!“ Ja ta hakkas neiu pakkke lumme loopima.

Melissa julgus oli nüüd lõpuks kadunud.

„Teie ei või seda teha!“ Ta kaebas ja väanis käsi hirmus. „Ja mina, kes olin nii hää teie vastu! Nüüd suren siin külma kätte.“

„Siit ei ole enam kui kuus või seitse miili County Line'i,“ ütles hulkur, tõstes reest Melissa kohvri. „Küllap sina selle tee homme hommikuni ära käid. Sa kohtlesid mind kenasti ja seepärast saad kõik oma kraami.“

Siis hulkur nähes Melissat ikka veel rees istuvat meeletu näos, käändus tema poole julmalt ja lähendas oma näo peaaegu tema põskede vastu.

„Ja seepärast lasen su minna,“ ta kähistas, „üles kihutama inimesi, et nad hakkaksid mind jälgima. Sina ei saa aru, mil sinuga seltsib õnn. Aga nüüd kao! Enne kui muudan meelt. Olen hull, et ei tee sind vaikseks kohapääl, et sa ei võiks ässitada neid minu kannule.“

Haige hirmust, tõmbus Melissa tagasi, kaugemale tema õudsest näost, varjas käega oma silmad ja hüppas värisedes reest. Hulkur viskas karunaha talle järele ja sõitis edasi.

III.

Sääl, kus Melissa seisis, ulatus lumi üle ta põlvede. Karunahk oli tema kõrval; ta langes sellele värisedes. Kohver lamas lumes ja kompsud, pooleldi lumme vajunud, asusid segamini tema ümber. Ta vaatas neid abitult mõni minut. Regi kadus teekäänaku taha ja mõne sekundi järele vaikus ka kuljuste hää. Ei olnud enam kuulda muud kui kõvas pakases aegajalt lõhkeva puu paukumist.

Kuid Melissa allus mure masendavale mõjule ainult mõne minuti. Varsti pääsis tema otsustav ja ettevõtlik iseloom jälle võidule. Muidugi suutis tema kõndida need mõned miilid jala, enne kui väsimus ja külm temast jagu saaksid. Muidugi suutis

tema. Ja tema t a h t i s. Miski ei pidanud takistama teda. Ja ta kavatses teha seda kiiresti ning teatada hulgusest, et politsei saaks tema jälile. Ja igatahes oli parem olla siin kui rees selle kõlvatu, arvatavasti roimari, seltsis. Ja veel kord oli temal õigustatud vihast abi, see soendas ja julgustas teda. Ta kinnitas nõelaga oma kuue kõrgemale, nii et see ulatus põlvedeni, heitis kangekaelse pilgu oma kohvrile ja kalleile kompsudele ja asus teele kangelaslikult tasast valget sihti mööda, mis viis County Line'i.

Oma jõu esimese pingutusega ta sammus jõudsalt edasi, kahlates läbi hangede, millesse kohati vajus vööni, ja peatudes iga saja sülla järele, et sügavalt hingata. Ta oli jõudnud ära käia juba üle poole miili enne kui ta hakkas mõistma seisukorra hädaohte. Ikka sagedamini ja sagedamini ta pidi peatuma, et hinge tagasi tõmmata, ikka vähem võidurikkaks muutus võitlus lõpmatute hangedega. Ta kaalus, kas heita teele raske karunahk, mis takistas käimist, kuid tal tuli meele, et see oli tema ainus lootus, kui tuleks jääda kauemaks ajaks lamama, ja see pärast ta vedas seda enesega meeleheitliku pingutusega. Iga kord, kui ta peatus hingamiseks, heitis ta maha otsekohe lumele ja istus sellele, seega mõistlikult hoides kokku jõudu.

Alul pingutus hoidis ta sooja. Kuid lõpuks hakkas ta tundma väsimust ja talle näis, et külm oli õige vali. Kuuvalgus näis kui katkemiseni pingule tõmmatud nöör. Esimest korda ta nägi tõsiasja, et ta ei jõua County Line'i. Ta ei tahtnud järele anda sellele mõttele, kuid kõigest valjusest hoolimata see siiski tungis tema otsuse kaitsetugede alla ja nõrgendas neid. Siis pöördusid ta mõtted jälle Jimi poole, ja see andis talle uut usaldust, valas uut sooja südamesse. Ehk Jim tuleb siiski ta järele, kuigi tema oli keelnud. Walter oli vaid kena poiss, keda võis käända ja väända. Kuid Jim oli mees, läbi ja läbi. Melissa mõtles tema jõulisele näole ja kogule.

Seniajani oli olnud vaikne. Ümbritsevad metsad olid hoidnud kinni tuule. Kuid ühel äkilisel teekäänakul tuul lõi talle ootamatult tugevasti näkku. See pani tüdruku hingeldama ja pakase kallaletungid tundusid poole valusamad. Võideldes enesega kümme või viisteist minutit, ta lõpuks tundis, et ta p i d i heitma pikali. Ühtlasi tundis ta suurt soovi magada. See ehmatas teda ja ergutas uutele pingutustele; ta tundis, et kui ta unele annaks järele, oleks temaga kõik otsas. Ta jääks magama ega tõuseks enam iialgi.

Viimaks siiski, kui ta oli jõudnud ühe määratu ümberkukkunud pedaja juure, mille lumised juured seisid kõrgel püsti õhus, ta otsustas jääda mõneks minutiks tuulevarju, et toibuda tuule uimastavast ja segavast mõjust tema mõtlemisele ja tahtele. Mahalangenud puu oli umbes nelikümmend sammu

teest eemal ja niisuguses kohas, et ta pakkus täielise tuulevarju. Ta läks selle poole, otsustades *s e i s t a* tema taga mõne minuti hinge tagasitõmbamiseks ja mõtete kogumiseks, kuid milgi tingimusel ta ei tahtnud heita maha. Ta nägi mõttes oma sooja kaitstud kodu, isa ja ema ja väikest õde, kes magasid kõik õnnelikult, võib-olla nägid nad unes, et ta jõuab pärale homme; aga võib-olla nad istuvad veel ülal rõõmsa tule ääres, mis lõõmab koldes seks puhuks, et ta saabuks veel sel õhtul — see pilt läbib tema aju ja tal hakkas enesest ääretult kahju. Kuid ikka veel valjuna ja kangelaslikuna, kuigi tundes isesugust mõtete segaseksminemist, ta heitis enesest need nõrgestavad kujutlused. Ta teadis, et ta oma tahte pidi koondama võitluseks.

Karunahk tihedalt ümber mähitud ta kahlas ja tuigerdas suure pedaja juurestiku ümber, et pääseda tema taha. Tuulevari töötas kirjeldamata kergendust. Instinktiivselt ta tungis ikka lähemale sellele magusale rahule ja varjule. Äkki tundis ta, et lumi muutub sügavamaks. Ehmunud karjatusega ta katsus tõmbuda tagasi. Kuid samal ajal tundis ta, et pind kaob täieliselt ta jalge alt, ja ta vajus, kätega vehkides, pehmesse pimestavasse lumipatja.

Ta langes ainult osa sekundist, või sekundi, sest vahe oli ainult süllakaugune. Kuid Melissa segaseks muutuv asus see tundus pika ajana, ja ta ootas tumedalt, et langeb hukkava prantsatusega. Selle asemel ta langes aga pehmele asemele ja veeres kummuli.

Kobades mõlema käega, et leida enesele tuge, ta käsi sat-
tus millessegi määratumasse, sooja, karvasesse, mis liikus ja mõrises.

Ta süda peatus ja hirmuhüüe tardus huulil. Ta katsus tõmbuda eemale, kuid polnud ruumi. Ta püüdis tõusta püsti, kuid oli langenud küljeli ja jalad ei kuulanud. Ta lamas üsna tasa, hirmust kange, teades, et ta asub karu kõrval, kelle talvepessa ta oli kukkunud.

Vägev metselajas tõstis end veidi, liigutas end, mõrises ja kiunus, nagu kaevates, et tema sügavat talveund oli segatud nii jämedal viisil. Melissa tundis, kuis karu suur käpp suundus tema poole, nagu vajaks see rohkem ruumi. Hiigla koon nuusutas ta sääri ja lõpuks heitis end nende pääle, nagu pidades neid mugavaks pääaluseks.

Mõni sekund Melissa imestas, et ta ei surnud hirmust. Ta mäletas, et inimesed võivad teinekord tõesti surra hirmust, ja mõtles, et käesolev silmapilk oli kindlasti kõige kohasem seesugusele sündmusele. Iga ta närv oli kurnatud, iga silmapilk ta ootas, et võib tunda karu hambaid tungimas oma lihha.

Aga kui aeglased sekundid kadusid üksteise järele ja midagi ei juhtunud, ta sai aru, et loom oli jälle vaibunud rahulisse unne. Ta lamas üsna vaikselt ja mõtles kõvasti, kuidas pääseda sellest kuulmatust seisukorrast. Ta mäletas, et vana indiaanlane oli kord jutustanud temale, et karu talveune ajal, eriti selle algupoolel, kui ta on veel rammus ja tugev, on hääloomuline nagu hästitoidetud kass, nii et võib kas või minna tema pessa, pooleldi äratada teda ja silitada ning karvustada teda ilma hädaohuta. See ammu unustatud seik tuli talle nüüd meele ja lohutas teda. See teade, mille usutavuses ta püüdis end veenda, vaigistas ta hirmu selle suure elaja ees, kes lamas ta kõrval ja kelle karva vägevat lõhna ta tundis. Ta teadis nüüd ainult, et tal oli hää olla, et ta oli kaitstud ilma halastamata külmuse eest, et ta tahtis magada, ja ah, nii ütlemata hää oli uinuda. Närvide ja lihaste nõrkedes ja järele andes ta roomas lähemale, suure elaja külje vastu, ja ilma et oleks enam mõelnud sellele, mis tegi, jäi magama.

Nagu ääretust kaugusest ta kuulis häält, salapärast häält, kes une hetkede ja une kauguste tagant nimetas ta nime. Suure pingutusega ta ärkas, hüüdis „Jim!“ ja avas silmad. Seal ülal, tema kohal, kuuvalgusest üle valatud, oli Jim Wright. Metsikult kaevas ta lund pesa suus.

„Minu tüdruk! Kas elad? Oled terve? Tulen otsekohe alla su juure, kui võin pääseda sinna ilma sinule langemata!“

Need häiritsevad hääled panid karu liigahtama ja ümisesema.

„Tasa!“ lausus Melissa hoiatavalt. „Olen küll terve, ainult hirmus kange. Ära tule alla, Jim. Loom magab. Ulata ainult oma käsi ja aita mind välja!“

„Issand halasta!“ hüüatas Jim, kui ta märkas Melissa kõrval vägevat metselajat, keda ta oli alul pidanud reevaibaks. Ainult see mõte, et ta langeks otse Melissa päale, hoidis teda hüppamast alla tüdruku ja selle hirmsa elaja vahele. Kuid ta oli metsastaja ja jõgedeparvetaja ning harjunud kiirelt mõtlema hädaohu silmapilgul. Kumardudes üle suu ta sirutas alla kae, haaras Melissa kaenla alt ja tõmbas ta välja kuuvalgele lumele. See oli ses seisandis raske ülesanne, kuigi Jimil oli hiigla jõud.

„Jookse!“ ta hingeldas. „Jookse rekke! Mul on sääal püss!“ ja ta tõmbas vööst esile suure revolvri. Kuid Melissa hakkas kinni ta käsivarrest ja hoidis seda.

„Ära lase teda!“ ta palus. „Ta päästis mu elu. Kui ei oleks olnud teda, oleksin surnud. Kui langesin ta selga kogu oma raskusega, ta ärkas, ja ma arvasin, et ta sööb mu ära. Kuid ta ainult mõmises ja nuusutas mind, heitis oma suure musta päa mu päale ja magas edasi.“

Jim Wrighti nägu rahunes ja ta pistis revolvri tagasi vöö vahele.

„Katame ta uuesti, et tal ei hakkaks külm!“ nuttis Melissa kahvatute paletega. „Sa ei tohi ka jutustada sellest midagi, muidu nad tulevad ja tapavad ta une päält.“

„Kui keegi eksitab seda karu, Melissa,“ vastas Jim tarmukalt, tõugates lund tagasi oma kohale, „siis tuleb tal tegemist teha minuga. Ja selle hääteo eest, mis see vanataat on korda saatnud, ei taha mina puutuda enam ühtki teist karu nii kaua kui elan!“

Melissa heitis talle pilgu, mis oli Jimi meelest parem kui igasugune tänu. Ta mõistis, et just seda oli talt oodatudki.

Kui nad saabusid teele, kus suur hall hobune neid ootas, aitas Jim Melissa rekke ja mattis ta soojalt kinni.

„Esimene asi, Melissa,“ ta lausus, „on minu meelest nüüd see, et sa jõuaksid koju voodisse enne päikese tõusu. Mina sõidan sinu kohvri ja asjade järele otsekohe, kui näen sind ema hoole all. Meg saab siiski veel õigel ajal oma jõulukingid!“

Kergenduse ja rahulduse ohkega Melissa sukeldus sügavamale vaipadesse ja pööris Jimi poole tänuliku pilgu.

„Kui hoolitseja sa oled, Jim! Ja kuidas sa kõike taipad!“ ta sosistas. Ja lisas aralt: „Kas tead, Jim, ma tõepoolest mõtlesin, et sa ehk tuled mulle järele, vaatamata sellele, mis mina ütlesin!“

„See mõte näitab, et sa mõistad mind, Melissa,“ Jim vastas tõsiselt. „Mis sellest enam kõnelda. Kas ei ole sa liialt väsinud? Vaene tüdruk! See oli mulle raske hoop, kui tulin teeharu juure ja nägin, mis oli juhtunud: kõik su asjad lumes ja su väikesed jäljed rühkimas County Line'i poole. Ei iial elus tahaks ma seda tunda teist korda.“

Melissa ei näinud märkavat, kuis ta hää l värises liigutusest, vaid hakkas kiiresti jutustama oma seiklust.

„Ja siiski,“ ta lõpetas, „tema oleks võinud tappa mind, et olla enam kindel selles, et teda taga ei aeta. Seda peame ta kasuks meeles pidama. Tõtt ütelda, soovin, et ta pääseks õnnelikult.“

Jim naeris.

„Sina tahad olla õiglane igas asjas ja kõigile, Melissa! Hää küll, ainus abinõu selleks on, et oled liig unine koju jõudes, et jutustada midagi. Ja mina luban, et ei kõnele millestki enne kui tulen tagasi kohvri ja muude asjadega. Nii jõuab ta kaugeemale. Ja see minu arvates on kõik, mis võime teha ta hääks.“

Suure halli hobuse tüsedalt kündes lumehangi, lühenes kodutee, ja Melissa tundis end nii õnnelikuna, et ta pea jälle vajus unne. Nähes teda kõikumas igakord, kui regi tõusis ja vajus, Jim pani oma vasaku käsivarre ta ümber ja tõmbas tüd-

ruku endale lähemale. Talle näis, et teekond lõpeb liig ruttu. Melissa magas umbes tunni. Kui koit hakkas kuulutama uue päeva tulekut ja metsad taandusid County Line'i elamute silma-
piirile kerkimisega, Melissa ärkas. Kui ta nägi, kuidas ta oli maganud, ta ajas enese sirgelt istuma ja pööris pää ära, nii et Jim vaevalt nägi tumedat puna, mis tõusis kuni ta meelega-
kohtadeni.

„Ega sa vihasta, Melissa, et hoidsin sind kinni? Ma pidi n hoidma sind, muidu oleksid kukkunud reest välja. Ja ma nii tahaksin alati sinu eest hoolt kanda, Melissa, kallis! Ega sa pane pahaks?“

Melissa hoidis pää kõrvale, kuid vastas varsti tasase häälega:

„Ei, Jim, ei usu, et olen pahanegi. Vaata, meie oleme peaaegu kodus. Kuidas võiksin sind küll tänada?“

„Küllap sa tead, minu tüdrukukene!“ vastas Jim. „On üks väga lihtne abinõu, ja sa tead sellest vist juba ammu.“

Melissa ei vastanud tükk aega, nagu tahtes ennastki uskuma panna, et ta mõtles järele. Kuid tõsiasi oli, et ta ei mõtelnud sugugi — tundis vaid, tundis end nii hirmus ja kirjeldamata õnnelikuna. Lõpuks ta lausus ebakindla häälega:

„Kui isa ja ema paluvad sind tulla meile pärast jõule, Jim, siis mina — mina sooviksin, et sa tuleksid. Nii ruttu pärast jõule kui sa ise soovid.“

„Järgmisel päeval, Melissa, võid olla kindel selles!“ vastas Jim. Ja kuljuste rõõmsalt helisedes nad sõitsid sisse Eliot'ide avarasse tallu.

Stroboskoop

efk

kino karbis.

B. Žitkov.

Saalis kustuvad lambid. Pimedas päade kohal hoovab segane valgus ja äkki valendab silme ees näitelina. Miski sise-
seb, siristab ja linal vabisevad tähed.

BAGDADI VARAS.

I seeria.

I jagu.

Orkester mürtsub, ja seinal avaneb terve maailm: inimesed kõnnivad ja askeldavad, tänavad, eeslid, hele päike.

Ime!

Meie teame, et see on „kino“. 25 sendi eest võib seda

imet vaadata kas või iga päev. Vaatame ega imestagi — oleme seevõrra juba harjunud.

Kuid küsige kelleltki saalis: kuidas seda tehakse? Miks pildid elavad?

See vist koguni vihastuks:

„Kuidas miks? See on ju kino! Ki-no! Saad sa aru, noh? Või oled eile alles sündinud?“

Ta ise võib olla kas või neljakümne aasta eest sündinud, kuid ega ta ole kordagi veel imestunud: miks ja kuidas õieti sünnib selline kena ime?

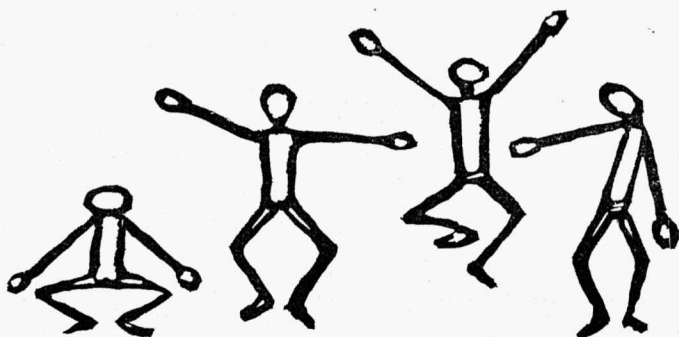
Kas tahate, ma seletan teile, milles siin asi seisab?

Ja mitte üksi, et seletan, vaid õpetan veel, kuidas valmistada kodus väike kino.

Seks on vaja tükk pappi — noh, kas või vana raamatukaas, pool lehte pakkimispaberit, kepp ja nael. Kui kodus on käärid ja kliistrit, siis pole muud vajagi. Küll näete, kuidas surnud pildid hakkavad elama: tantsima, töötama, hüppama.

Age kuidas võib pilt hüppama hakata?

Vaadake kord neid inimkujusid.

Joon. 1.

See on üks ja sama inimene. Ta ainult on mitmesuguseis asendeis. Alguses ta laskub kükakile, valmistub. Siis tõukub maast ja kargab õhku. Edasi ta tõmbab jalad konksu. Ja siis ta on uuesti põrandal. Kui näidata seda inimest teile kõigis neljas asendis järgimööda ühel ja samal kohal, siis teile näiks, nagu siin ei olekski nelja pilti, vaid elaks üks pilt.

Samuti, kui joonistada raamatulehtede alumistele nurkadele see inimene mitmes asendis ja libistada need nurgad kiiresti läbi näppude, — siis inimene liiguks. Seda sel põhjusel, et uus pilt tuleb ikka enne kui silm jõuab unustada vana. Ja silmale näib, et ei tulnudki uus pilt, vaid ainult vana liikus, nihkus paigast. Silma petetakse.

Silm ei mäleta asju just kaua: pilt seisab silmas harili-

kult $\frac{1}{7}$ sekundit. Enne selle aja lõppu peabki nihutama ette uue pildi. Kui jääda hiljemaks, siis silm märkab vahetust ega saa teda petta.

Kui tahate veenduda, kas silm tõesti säilitab pilte, siis tehke nõnda.

Vaadake päeval hulk aega aknaraamile. Kas või pool minutit, aga ainult ühte täppi, ja ärge silma liigutage. Siis vaadake äkki lakke, ja näete laes sedasama raami. Ta pilt hõljub lael valge ristina. Nüüd ta säilib niikaua sellepärast, et silm jõudis poole minuti jooksul natuke väsida heledasti valgustatud akna vaatlemisest. Ainult et tuleb natuke naljakalt välja: must paistab lael valgena ja valge mustana.

Kuid mitte ainult silm ei mäleta seda, mis ta nägi ja tundis. Ka nahk mäletab; ja veel kauemgi. Proovige ainult kellegagi seda vana nalja — võtke sendine raha ja öelge seltsimehele:

„Ma kleebin sulle sendi ilma liimita otsaette. Kas suudad ta maha raputada? Aga kätega ei tohi puutuda!“

Ta muidugi on nõus.

Võtke ja suruge talle otsmikule raha, ja hoidke mõni sekund sääl. Pärast võtke käsi ühes rahaga ära, aga nõnda, et ta ei näeks raha.

Nüüd ta hakkab kulme ja otsmikku kortsutama — talle näib kogu aeg, et raha on ikka otsmikul. Nahk mäletab ikka veel surumist ja teie sõber ootab ning imestab — miks raha ei kuku juba? Katsub käega otsmikku — midagi ei ole.

Silm muidugi unustab kiiremini kui nahk. Ainult näita kord ning juba anna teine pilt.

Nõnda tulebki, et, kui õnnestub ehitada selline aparaat, mis näitab silmale pildi pildi järele, igatühe ikka ainult hetkeks, — siis silmale näib, nagu see oleks ikka üks ja sama pilt, mis nüüd muutub.

Võite kohe ise proovida seda.

Tehke inimeste kõrvale raamatunurkadele tugevad punktid nagu pallid. Las ta olla esimesel pildil päris maas. Teisel tehke ta natuke kõrgemale. Kolmandal: veel natuke kõrgemale. Siis veel ja veel. Pärast joonistage see punkt natuke madalamasse, leht-lehelt järjesti madalamasse kuni ta lõpuks on jälle maas.

Nüüd proovige lehti uuesti läbi sõrmede libistada — pall tõuseb õhku ja langeb uuesti maha.

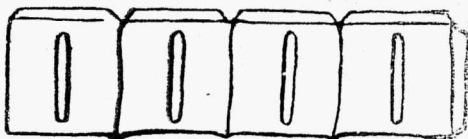
Tarvitseb aga ainult aeglaselt lehti sirvida, ja sellest ei tule midagi — ainult üksikuid pilte näeb. Seda selletõttu, et silm igakord unustab eelmise pildi ja näeb iga tulevast uuena.

Kuid raamatunurgad on halb aparaat. Palju huvitavam on see, mille võib valmistada papist ja paberist.

Ta nimetatakse stroboskoobiks ja valmistatakse nõnda.

Lõigatakse papist 17-sentimeetrise läbimõõduga ketas. Kellel pole sirklit, see tehku nõnda: lõigaku pakkimispaperi äärest 19 sentimeetri pikkune riba ja tehku märgid, täpid, üks sentimeeter kummastki otsast eemal. Ühte neist märkidest peab torkama nõöpnõela ja teise pliatsi, ning sirkel ongi valmis. Ühe käega hoidke nõöpnõela ja teisega tõmmake ringjoon pliatsi abil. Saate päris korraliku sõõri. Nõöpnõela võib keskelt päris läbi torgata — see auk on pärast tarvilik. Nüüd peab sõõri kääridega välja lõikama.

Lõigake pakkimispaperist 7 sentimeetri laiune ja 46 sentimeetri pikkune riba, painutage see neljakandiliseks karbiks ja kleepige pappsõõrile. Pakkimispaperi riba moodustab nüüd seinad ja pappsõõr põhja. Seintesse lõigake pikad aknad — 2 sentimeetri laiused ja peaaegu nii kõrged kui on seinad.

Joon. 2.

Et saaks seinu sõõrile kleepida, peab nende alumise ääre ära keerma. Seda saab väga hästi nõnda teha: pange paperi-riiba laua äärelle, nii et ta ulatuks sellest 2 sentimeetri võrra üle. Nüüd murdke ta laua serva järele ja siluge mõne korra näppudega üle, et sellisel painutamisel saadud nurk jääks kenasti püsima. See on kindel võte ja õnnestub alati.

Et saada korrapärane karp, peate nõnda toimima: mõõdetakse papeririba otsast 11 sentimeetrit ja tehakse sinna märk — sinna tuleb karbi üks nurk; mõõdetakse veel 11 sentimeetrit, märgitakse see koht, ja nõnda lõpuni. Et riba on 47 sentimeetrit pikk, siis jääb päale viimast 11 sentimeetrit veel 3 sm. üle — kokkukleepimiseks.

Nüüd murdke märgitud kohtadel nurgad. Mis? Alumine murtud riba segab? Et ta ei segaks, lõigake märkide kohalt kiilutaolised tükid välja.

Lõpuks saate 3. joonisel nähtava asja.

Ärge veel rutake sõõrile kleepimisega: märkige enne pliatsiga akende piirid keset seinu ja lõigake välja.

Nüüd võib kleepima hakata. Esiteks kleepige karp kokku

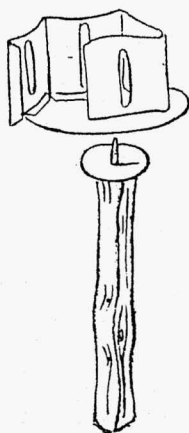
ülejäanud 3-sentimeetrise otsa varal. Siis määrige alumise, ärakeerdud serva välisele küljele liimi ja asetage karp sõõrile.

Niikaua kui liim kuivab, vaadake järele, et karp ei oleks viltu, suruge liimitud serv hästi vastu pappi, et ta kleepuks korralikult külge.

Sellega on peaaegu kõik valmis. Laske veel kuivada, ja siis võime lasta omatehtud kino käima. Puudub ainult käepide. Seni kui liim kuivab, valmistame ka selle.

Muretsege paari sõrme jämedune kepp ja peenike nael. Naelal peab pää tangidega maha näpistama.

Siis lööme naela kepi otsa, nõnda et ta ulatuks veel välja (3. joonis). Selle naela otsa paneme karbi, torgates naela läbi sõõri keskkoha, mille enne märkisime nõöpnõelaga (selleks see märk tarvilik oligi).

Joon. 3.

Hoidke kepp karbiga püsti ja tõugake käega sõõri — ta hakkab keerlema. Et ta keerleks paremini, võib enne karbi alla naela otsa pista väikese pappsõõri — nii sentimeetrit kaheksa läbi mõõta. Nii-sugusel alusel meie kino pöörleb kergelt ja libedalt.

Aparaat on valmis. Nüüd on veel vaja pilte. Need leiame siit „Jõulu-Vikerkaar“ kahelt keskmiselt leheküljelt. Võib nad välja lõigata, aga võib ka paberile maha joonistada. Kui näiteks on raamatukogu- või üldse võõras raamat — ega siis küll tohi välja lõigata.

Kuid ära joonistada on kerge. Vaja ainult panna pildile paber — pilt on must, paistab läbi paberi — ja tõmmata jooned järele. Pärast võib tarvilised kohad joonte vahel tindiga mustaks teha. Peab ainult meeles pidama, et ei tohi kuivatada kuivatuspaberiga: tint läheb laiali ja määrib kõik mustaks. Las kuivab ise.

Nüüd vaatame, mis edasi teha. Samast pakkimis-paberist, millest tegime karbi, lõikame välja neli 15 sm. pikkust ja 6 sm. laiust riba, teeme keskele murrukoha ja kleebime nad üksteisega täisnurkselt kokku. Saame niisuguse ristiga nagu on pildil nr. 4. Igasse ristiga nurka kleebime numbrite järjekorras ühe pildi, nii et ta mitte nurka ei oleks surutud, vaid seisaks enam-vähem sirgelt. Nüüd asetame selle ristiga kinoaparaati nõnda, et ristiga otsad satuksid karbi nurkadesse.

Nüüd hoiame karbi silmade kõrgusel ja keerutame tasa-kesi sõõri — pilt hakkab elama, sepp hakkab taguma.

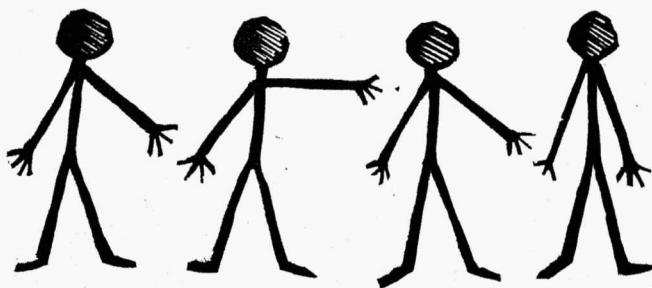

Joon. 4.

Asjalugu on nii: karbiaken läheneb silmale ja meie näeme seppa, kellel käsi üles tõstetud; silmast pole see pilt veel kadunud, kui juba tuleb teine aken ja pilt — sepa käsi on juba madalamal. Ja silm lasebki end petta: talle näib, nagu polekski kaht pilti, vaid üks, ainult et sepa käsi laskus allapoole.

Kas tahate nüüd veel ise pilte teha? Te vist arvate, et on vaja väga palju osata joonistada? Ei! Võib teha päris lihtsaid pilte, kuid nad on selle eest naljakamad.

Noh, võtke kas või see. Harilikult nõnda joonistatakse inimest.

Joon. 5.

Inimene on valmis. Nüüd vaatame, mis teda panna tege-
ma. Kas või nii: las ta tõstab käe.

Tähendab, et on vaja joonistada neli pilti:

1. käsi ripub veel alla (vaadata paremalt pahemale);
2. käsi juba on natuke kerkinud;
3. käsi on veel kõrgemal.

Aga neljas pilt? Mis? Veel kõrgemale? Ei, pidage! Neljanda pildi järele ju tuleb jälle esimene. Esimesel on käsi päris madalas, ja tuleks välja, nagu käsi kukuks järsku kõige kõrgemast seisust alla. Nii ei tohi. Neljandal pildil käsi peab jälle olema madalamale laskunud, umbes nii nagu on teisel pildil.

Nüüd veel üks tähtis asi: kuidas teha nõnda, et kõigil neljal pildil inimene ise ei nihkuks paigast ja et jääks ikka sama inimene — ei suurem ega vähem?

See on väga lihtne — lõigake enne samasuguseid paberitükke nagu need, millele on joonistatud sepp (need on kahel keskm. lehek.). Neli niisugust ükskõik missugusest paberist. Mida paksem on paber, seda parem muidugi. Joonistage esimese paberi keskele inimene, niisugune paksuõitu isand, et paistaks hästi silma. Joonistage tindiga, olgu allarippuva käega. Nüüd laske kuivada. Ärge kuivatage — ajate tindi laiiali ja saate inimese asemel tindipleki.

Kui pilt on kuiv, siis asetage talle teine paber, ja pange nad mõlemad aknaruudule, et valgus läbi paistaks. Ja siis joonistage vastu valgust esimese kuju järele teine. Joonistage kõik piirjooned, ainult mitte käte piirjooni. Teisel pildil käsi peab ju kõrgemale kerkima.

Nõnda joonistagegi see käsi kõrgemale, mitte nii nagu on esimesel pildil. Siis võtke kolmas paber, tõmmake vastu valgust piirjooned, kuid käsi joonistage veel kõrgemale. Neljandal olgu peaaegu nõndasama kui teisel. Joonistused numberdage ära ja laske kuivada. Siis tehke neile paberist rist ja liimige pildid kohale.

Nüüd proovige stroboskoobis. Kui inimesed on halvasti näha, siis tehke nad tindiga veel mustemaks.

Võib teha ka nõnda, et inimene siputaks jalga, või ka nõnda, et jalga ja kätt — kuid ärge unustage: kõik, mis jääb liikumatuks, peab joonistama täpsalt aknaruudul nagu eespool rääkisime.

Nüüd ongi valmis kodune omatehtud kinoaparaat. Päriskinos toimub piltide näitamine samal kombel. Ainult et sääl ei joonistata pilte, vaid fotografeeritakse nad. Pärast neid pilte näidatakse üksteise järel valguspildi-aparaadiga. Näitelinal vahetuvad pildid kiiresti üksteise järele, ilma et silm seda märkaks.

Ütleme, näiteks, et te näete, kuidas inimene jookseb. Kuid vahepääl näitelinal on peaaegu sada pilti vahetunud: ühel inimese vaevalt kergitab jalga, teisel on jalg juba kõrgemal, kolmandal keha kaldub ettepoole, siis jalg laskub maha, teine tõuseb — nõnda jooksevad pildid üksteise järele.

Kuid kuidas saab valguspildi-aparaadis nii kiiresti pilte vahetada?

Seda tehakse nõnda: pildid on trükitud üksteise järele pikale, painduvale, läbipaistvale paelale. Paela veab aparadi eest läbi masin ja pilt pildi järel langeb näitelinal. Inimene, näiteks, joob teed. Ta sirutab käe klaasi poole. Igal pildil käsi on ikka lähemal klaasile, nüüd käsi avaneb ja haarab klaasi.

Edasi näeme, kuidas klaas järk-järgult läheneb suule. Punkti-päält niisama nagu meil stroboskoobis. Ainult selle vahega, et meil on ainult neli pilti, kuna kinos on tuhanded ja sajad tuhanded.

Kuid, ütlete teie, on ju veel teine vahe: stroboskoobis näeb pilti ainult siis, kui aken on just silma kohal, ja siis on vaheaeg, mille kestes näeb ainult karbi seina järgmise aknani. Aga kinos keritakse terve lint vahetpidamata silma eest läbi.

Ei. Ka seda vahet ei ole. Ka kinos näidatakse pilte vaheaegadega, kuid me ei märka neid vaheaegu nagu stroboskoopigi vaadates. Kinos tehakse nõnda: lastakse pilt näitelinale langetada ja kaetakse aparaat eest kinni, siis vahetatakse pilt ja avatakse aparaat uuesti, ja nõnda edasi — kiirrongi kiirusel.

Pilt!

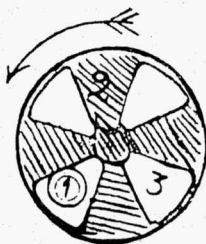
Pimedus!

Pilt!

Pimedus!

Kuid kuidas seda jõuab nii kiiresti?

Pilte pole raske vahetada, nad on lindil, muudkui keril aparaadi eest läbi. Kuid kuidas saab nii kiiresti aparaati avada ja katta? Muidugi masinaga. Aparaaadi klaasi ees on sõõrikujuline luuk, millel tükid välja lõigatud, ja see luuk keerleb — nõnda et kord pääseb valgus läbi, kord ei pääse. Sõõr on ühenduses nende hammastelgedega, mis kerivad linti. Kõik on nõnda säetud, et sel momendil, kui valgus pääseb läbi väljalõike näitelinale, jääb pilt veidikeseks peatuma. Kui valgus on kaetud, liigub lint jälle edasi. Seks ajaks, kui tuleb väljalõige, on kõik jälle korras, uus pilt on juba ees. (6. joonisel on näha see sõõrikujuline luuk.)

Joon. 6.

Ja see kõik lendab nii ruttu, et vaatlejale ei tule meelegi, et piltide vahel on pime silmapilk: silmast pole veel jõudnud kaduda mälestus möödunud pildist, kui juba tuleb järgmine.

Kinomehaanik paneb masina käima, masin tiirutab väljalõigetega ratast, hammastega telgi ja kerib linti ühelt rullilt teisele.

Olete ehk leidnud kuulutusel kunagi niisuguse teate:

Pilt 5000 meetrit.

Nüüd muidugi teate juba, mis tähendavad 5000 meetrit — 5 kilomeetrit — pilti. See on lindi pikkus, millel on pildid üksteise järele. Seda linti võib kerida kiiresti, siis näeme seda sama, mis stroboskoobiski kiirel tiirlemisel: kõik liigub nii kiiresti, et on kohe naljakas vaadata. Inimesed tänaval ei jookse, vaid just kui sibavad jalgadega, kellapendel kargleb nagu arust ära, inimene lõunalaual torgib kahvlit suhu nagu tahaks end tappa, ja üldse näib, nagu oleksid kõik hulluks läinud.

Kui lasta lint õige aeglaselt joosta, on ka väga naljakas. Aastat 30 tagasi kino oli veel uudiseks. Mäletan, et nägin tol ajal kord kuulutust:

Elavad pildid.

I m e d e i m e !

Oli tõepoolest ime.

Alguses pilt seisatas linal nagu rong jaamas. Siis nihkus paigast, liikus edasi. Vaatajail jäid suud ammuli. Kuid varsti algas lõpmatu naer. Terve saal naeris. Pilt kujutas riidu kaardimängu juures. Üks mängijaist pettis. Kuid ta tegi seda nii aeglaselt nagu oleks ta võimatult laisk. Teine tegi kiirus tamata kurja näo, tõusis aeglaselt, sirutas käe kõrvale ja silistas ettevaatlikult ja pikkamisi petise palet. Petise pääst kerkis majesteetliku aeglusega silinder ja lendas sujuvalt ukse poole nagu õhupall. Vaskne küünlajalg hakkas mõtlikult küljeli vajuma, kuid kahtles veel kaua nagu kartes, et saab kukkudes haiget. Laual hakkasid kaardid elama ja lendlesid liblikatena õhus. Nad kuidagi ei jõudnud maani ning näis, et nad jäävad teele magama. Ei jõudnudki põrandale. Saalis süüdati valgus ja öeldi:

s e a n s s o n l ö p p e n u d .

Kuid publik naeris ikka veel.

Asi oli selles, et pilti vändati väga aeglaselt: linnid olid siis veel väga viletsad, ja, kui keriti neid natukenegi kiiremalt, siis rebenesid kohe. Ja siis aina paranda aga teda.

Nii et tahes või tahtmata tuli näidata imesid — kuidas kübar hõljub õhupallina toast välja.

Kuid kinos võib ka meelega näidata lõbusaid imesid.

Võib, näiteks, näidata linti tagurpidi. See tähendab, võib alata viimasest pildist pääle, mitte esimesest.

Ütleme, inimene sööb suppi lusikaga. Ta paneb suhu täie lusika ja taldrikusse tühja. Taldrikusse jääb ikka vähem ja vähem suppi, ning lõpuks ei jäägi enam.

Nüüd vaatame tagurpidi.

Esimesel pildil inimene istub tühja taldriku juures. Siis pistab tühja lusika suhu ja võtab täie välja. Taldrikusse koguneb ikka enam ja enam suppi. Selgub, et ta võtab stuppi suust ja valab taldrikusse.

Või jällegi: inimene kannab kotti, kotist variseb herneid, kott jääb ikka vähemaks ja vähemaks kuni on tühi nagu kalts. Inimene vaatab tagasi.

Nüüd laseme pildi teistpidi aparraati. Inimene kõnnib tagurpidi, herned hakkavad hüppama põrandalt üles ja otse kotipõhjas olevasse auku. Kott paisub, paisub, ja lõpuks on kõik herned tagasi.

Inimesed aina vaatavad ja imestavad:

„Küll korjab osavasti!“

Võib valmistada ka erilise imedepildi. Nii, näiteks, et pliiatsijoonistus hakkab liikuma ja elama. Need pildid joonistatakse samuti nagu tegime seda stroboskoobi jaoks. Kunstnik joonistab inimese mitmes asendis ja kõik need joonistused pildistatakse kinolindile.

Kui nüüd näitame sellist linti kinoaparraadiga, siis joonistatud inimene korraga hakkab elama. On näha, et ta on pliiatsiga joonistatud, kuid ta liigub siiski kui elav.

On nagu pisut hirmgi. Vaatad selliseid pilte ja pärast kodus kõõritad iga pildi poole pelgliku ootusega: aga kui äkki kargab püsti ja paneb veiderdama nagu Miki-Hiireke kinos.

Laevapoiss majesteediks.

Laevapoisi enda jutustus.

Poisid, tahan teile jutustada, kuidas sain kord keisriks inimsööjate saarel Polipolul, ja ainult seetõttu, et toppisin kaptenile natuke püssirohtu piipu. Piip, kahjuks, läks sellejuures katki ja vana — nõnda hüüame meie kaptenit — ütles: „See ei või olla keegi muu kui see võrukaelade-võrukael Villi. Aah!“ Villi olen mina ja et ma valetada ei oska, siis ütlesin: „Jah, härra kapten, kuid ma ei tahtnud, et see ilus piip katki läheks, vaid sellest pidi ainult tulisaatan tulema.“ (Arvan, et teate, mis on tulisaatan: kui riputatakse lauale natuke püssirohtu ja pistetakse tulitikk külge, nii et see kupatus õhku prahvatab, siis on see tulisaatan.) Kapten vaikis natuke aega ja ütles siis: „Nii, nii, või pidi tulema üks tulisaatan! Aga nüüd ütle mulle, jõmpsikas, kas terves laevas sul ei olnud teist kohta tulisaatana lahtilaskmiseks kui just minu nina all? Aah?“ Ja kui vana teeb

lause lõpus „aah?“, siis tähendab see, et ta ootab vastust. Kuid mul seekord ei olnud parimal tahtmisel midagi vastata. Siis ütles vana: „Noh, hää küll, kui sul ei olnud teist kohta, siis ma annan sulle teise koha.“

Ja see teine koht oli just inimsööjate saar Polipolu, mis ilmus nähtavale paari päeva pärast. Vana nimelt oli annud käsu, et:

„Laevapoiss Villi viiakse kuulmatu häbematusse pärast ja selleks, et tal oleks koht, kus saaks lahti lasta tulisaatanaid, järgmisele Lõunamere saarele, mis ilmub nähtavale. Talle antakse kaasa: 1 tonn kuivikuid, 1 tonn suitsuheeringaid ja 1 tonn püssirohtu (tulisaatanate jaoks). Kolme nädala pärast, tagasisõidul, laev tuleb jälle saare juure ja võtab Villi pardale, kui ta peaks seks ajaks mõistlikuks saama.“

Olin väga vihane, eriti seetõttu, et ei saanud nüüd enam võtta klaveritunde. Meil nimelt oli laevas klaver ja kokk andis mulle klaveritunde. Oskasin juba kolme tükki mängida: „Vanade sõprade marssi“, „Oh sa mu armas Augustin“ ja „Jõua ju kaugelta“.. Oleksin häämeelega veel rohkem õppinud, kuid nüüd oli sellel lõpp.

Kuid kapten lõppeks lubas mul klaveri saarele kaasa võtta.

Eemalt paistis, nagu poleks sel saarel vigagi elada. Sääli oli palme; mõtlesin kohe kookospähklitele ja datlitele ja et need paar nädalat kannatab sääli ikka ära.

Juba olingi rannas ja klaver seisis suure palmi all. Istusin ta juure ja mängisin „Oh sa mu armas Augustin“. Siis lõikas ühest põõsast endale bambuskepi ja läksin saarele jalutama. See oli tõesti ilus. Lumivalged kakaduud kiikusid palmidel ja kolibrid surisesid orhideeõite ümber. Ja kui raputasin üht taevakõrgust palmi, siis sellest kukkus kohe pähkel, ja peaaegu mulle pähe. Mõtlesin, et kui vana teaks, kui kena siin on..!

Kuid läks veel hoopis teisiti. Kui tulin jalutuskäigult tagasi klaveri juure, ehitasin endale bambuseoksist onni, sõin lõunaks heeringa ja kaks kuivikut, ja heitsin magama. Ärkasin sellest, et üks suur roheline kärbes kõditas mu nina ja ma nägin — kolme poolpaljast, süsimusta metslast, kes kükitasid mu ees ja irvitasid. Neil olid papagoisuled juustes, konnakarpidest keed kaela ümber, ja rohust ja okasseaharjastest vööd, mille vahel paistsid kohutavad saekala saed mõõkadeks. „Hääd isu, Villi!“ ütlesin endale, nähes neid mõõku, siis ütlesin valjusti: „Tere, poisid, kuidas läheb?“ Nad vastasid midagi, mis oli nagu kinnitopitud veetoru pulbitsemine ja luksumine, ja siis — kas sa kuuled? — üks neist tõmbas sae vöö vahelt ja tahtis mul pää maha saagida. „Siin peab midagi ette võtma!“ mõtlesin ma, tõusin püsti ja andsin pääsaagijale sihukese vastu kõrvu, et ta lendas uperpalli. Ja siis võtsin ta põhjalikkuse

pärast veel kord ette ja laadisin ta mustale tagupoolele hoope, nii et ta laulis kõige peenema häälega. „Ma näitan sulle päade-

saagimist!“ ütlesin siis ja lasin ta joosta. Ta jooksis nii kiiresti, et jõudis mööda oma kaaslasist, kes olid juba enne sääred teinud.

Siis läksin jälle onni, heitsin magama, uinusin ja nägin und kodust. Ärkasin hirmsast kisast ja ulgumisest. Oli nagu oleks kõik ülem- ja alamkuradid põrgust lahti lastud. Kargasin püsti ja nägin tervet metsikute inimsööjate jõuku, kes tulid otse minu poole hiiglasuurte saagmõökade ja odade ja kohutavaks maalitud kilpidega. Jõugu ees võrkkiiges katuse all kanti paksu musta isandat, kes nähtavasti oli saare keiser, sest tal olid pääs kollasest plekist kroon ja toredad punased ja sinised linnusuled. Punane ahv jooksis keti otsas ta kõrval; esimesel silmapilgul ma ei teadnud küll, kas see ei olnudki troonipärija. „Villi,“ mõtlesin nüüd, „asi läheb kibedaks!“ Siis käärisin oma särgivarrukad üles ja istusin ruttu veel klaveri taha, et mängida endale julgustuseks marssi. Lõpetades selle ja vaadates klahvidelt üles — oh seda imet! — nägin terve inimsööjate jõugu ühes keisriga maas lamavat. Ainult ahv oli erandiks: ta oli roninud puu otsa, ja sellest taipasin, et ta ikka troonipärija ei olnud. Ja siis tulid inimsööjad neljakäpuli lähemale, kükitasid mu ümber maha ja vahtisid ammuli suuga klaverit. Mängisin neile „Oh sa mu armas Augustini“ ja nii nad olid rõõmust nagu hullud ja tantsisid klaveri ümber. Üks proovis vargsi sõrmega klahvile lüüa; andsin talle aga vastu musta käppa, nii et laksus. Ja siis sain keisriks — asi, mida ma poleks osanud uneski näha. See oli väga lihtne: keiser võttis oma krooni ja suled pääst ja pani minu pähe; ja ma olingi

keiser. Kuulutasin laulu „Oh sa mu armas Augustin“ oma riigi hümniks. Ja selle kõik võlgnesin klaverimängule!

Nüüd mul ei ole enam palju jutustada. Astusin võrkkiike ja lasin enda päälinna — Polipolusse — kanda. Mu taga kanti klaverit. Ta kuulutati tabuks, s. t. pühaks, ja sai oma maha, mis ehitatud ainult kilpkonna kilpidest. Ise ma magasin sammetpehmel papagoi udusulgedel ja elasin nii hästi, et kolme nädala pärast juba oli väga igav. Pääle selle olin tabul-klaveril nii palju kordi mänginud oma alamaile rahvushümni, et ei võinud seda enam kuuldagi. Kuidas rõõmustusin, kui tuli lõpuks laev ja madrused viisid mu ühes klaveriga sinna! Mu alamad ei tahtnud küll meid kuidagi ära lasta, kuid ma lasin tulisaatanana valla, terve tünni püssirohtu korruga. No, ma ütlen, see oli alles tulisaatan, poisid! Enne kui inimsööjad suutsid imestusest toibuda, olime juba ammu merel. Jumal tänatud, et olen jälle laevapoiss ja mitte enam Polipolu keiser!

Si-Ling

Siidi leiutamine.

Ühe vana saaga järel.

Hiina keisril Hoang-Ti'l oli tütreke Si-Ling, kes oli väga tark. Ühel päeval Si-Ling püüdis kinni paar liblikat. Loomadel olid suured habemed, mida nad alati nii naljakalt tundlatega silusid ja puhastasid, nii et Si-Ling naeris. Aga Koko, Si-Lingi papagoi, sai armukadedaks ja püüdis liblikaid nokaga lüüa. Ta sai küll kohe kõva laksu, ja Si-Ling viis oma lemmikud päikesepaistele, et nad kosuksid; kuid nokahoop ikkagi vist oli neid tabanud, sest järgmisel hommikul nad olid surnud. Sures emaliblikas oli veel munenud palju väikesi mune. Si-Ling viis nüüd igapäev munad päikesepaistele ja ühel hommikul neist ronisid välja väikesed röövikud. Nad sõid mooruspuu lehti, mida Si-Ling ei jõudnud neile kätte kanda. Varsti Si-Ling nägi uut imet: iga röövik oli kudunud endale kollakalt sädeleva maha ja ronis sinna sisse. Si-Ling vaatas imes-

tades. Siis tuli isa, kes tahtis kõnelda oma targa tütrekesega suurest näljahädast, mis oli haaranud Hiinamaa. Ta leidis tütre röövikunukkude juurest. Tütar ei kuulanud täna hää-

meelega, ja keiser sai seda märgates kurjaks. Tal oli ka õigus, sest et rahva näljahäda oli ikkagi tähtsam kui röövikud. Ta riidles Si-Lingiga. Ning siis haaras oksa, mille küljes rip-

pusid röövikud oma tuppodega, ja pistis keevasse teevette. „Isa, mis sa teed?“ halises Si-Ling ja tõmbas oksa ruttu tulisest veest. Ta suureks imestuseks jäid nukkudest sõrmede vahele ainult õrnad, hõbedana läikivad niidid.

Hoang-Ti vaatles neid, ja talle tuli mõte, et võiks sädelevaist niitidest valmistada imeväärseid kangaid ja riideid. Rahvas oli vaene ja kannatas nälga, kuid siin paistis uus rikkuse allikas, sest terve maailm tahaks osta ja kanda selliseid sädelevaid riideid.

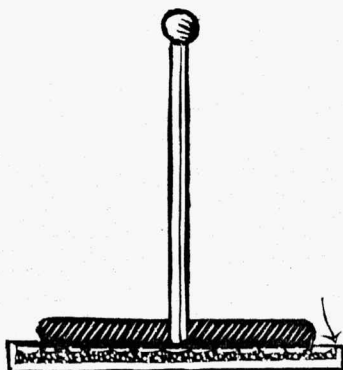
Ja nõnda juhtuski, et väike printsess Si-Ling koos oma isa Hoang-Ti'ga leiutas siidiketruse-kunsti. Pehme, sädelev siid levis kiirel võidusammul Hiinast üle terve maailma.

Kuidas valmistada elektrofoor.

Hõõrumis- ehk staatilise elektri alal ei ole teist lihtsamat riista, mis oleks nii tähtis ja põhjapaneev elektrinähete uurimisel kui elektrofoor. Selle abil saadakse hõlpsasti tekitada üsna suuri elektrihulki, mida võib koguda Leydeni purkidesse ja muisesse kogujaisse. Viimaseid võib ka ise valmistada ja veetlevate katsete hulk küjuneb peaaegu lõpmata suureks. Elektrofoori võib iga poiss valmistada ise järgmiselt.

Biskviidikarbi madalasse plekkkaande sulatatakse niipalju vaiku, et see ääreni täitub. Vaik on aga kaunis habras ja seepärast võib temale lisada juure pisut kirjallaki, nii kuidas kellelgi on võimalik. Vaiku sulatades ole hästi ettevaatlik, et see ei sütiks põlema. Pärast segu hangumist võib tikuga teha ta pinna ebatasaseks.

Nüüd tuleb teha puust ketas, umbes 20 sm läbimõõduga ja 2,5 sm paksune, selle ääred ümarikuks teha ja kettale liimida ümber tinapaber nii, et kõige enne kaetakse

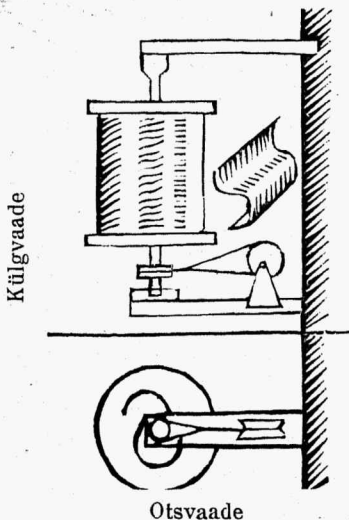
ketta ümargune äär ja selle järele liimida 17,5 sm suurused ümar-gused tinapaberile lehed ketta ülemisele ja alumisele poolele. Lõpuks tehakse kettasse väike auk ja püstitatakse sinna klaaspulk, mille ülemisse otsa võib kinnitada veel puust nupukese. Klaaspulga asemel võib ka tarvitada kolme siidiniiti. Nüüd on elektrofoor valmis ja töötab järgmiselt: Hõõrutakse nahatükiga vaiku, mille tagajärjel see laetakse negatiivse elektriga. Nüüd pannakse tinapaberiga kaetud ketas, mida hoitakse kinni klaaspulgast, hõõrutud vaigule ja puudutatakse

ketta pinda sõrmega. Selle tagajärjel eemaldub tinapaberile influentsi mõjul tekkinud positiivsest ja negatiivsest elektrist negatiivne, mis katsetaja keha kaudu voolab maasse, kuna positiivne elekter, olles seotud vaigu negatiivse elektriga, jääb kettasse järele. Kui nüüd ketas üles tõsta, teda klaaspulgast ettevaatlikult kinni hoides, on meil kettas positiivse elektri laeng. Sõrmega ketast puudutades hüppab sellest välja väike säde.

Tuulemootor.

Tuulemootorite valmistamise ja müümisega olen soetanud endale väikest taskuraha. Tahan teilegi anda mõned juhised nende valmistamiseks.

Saagisin vineerist kaks ketast, mille läbimõõdud olid umbes 25 sm. Ostsin kauplusest ümarguse, tühja kompvekipurgi, umbes 45 sm. kõrge. Lõikasin selle põhja alt ära ja nii tekkinud silindri külginna lõikasin kummaltki poolelt lõhki. Sellega

tekkis kaks poolümargust pinda. Nüüd säädsin mõlemad nõnda viisi üht serva pidi kokku nagu kapsaraud, nii et ühel pool oli ühe õõnsus ja teise kumerus. Nende ülemised ja alumised servad painutasin nii, et kumbagi otsa võis naeltega kinnitada ühe ketta. Enne seda aga olin puurinud augud ketastest läbi, mille kaudu nüüd võisin säada telje. Kuidas niisugune riist töötab ja kuidas ta üles säetakse, selgub joonisest. Kapsarauakujuline joonis, mis asub mootoritiibade ja seina vahel, tahab anda selgema käsituse sellest, kuidas need tiivad välja näevad.

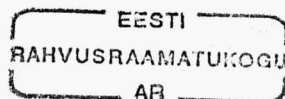
„Nuori Voima“.

Toimetus: J. Käis, J. Parijõgi, O. Luts, A. Oengo-Johanson, M. Nurmik, H. Valma, H. Tõnisson, L. Jürisson, A. Burmeister. **Vastutav ja tegev toimetaja:** M. Nurmik. **Talitusjuht:** H. Valma. **Väljaandja:** „Tõekool“. **Toimet. ja tallit.:** Tallinna, V. Roosikrantsi 3.

Tellimishind: aastas 2 kr. 50 s., poolaastas 1 kr. 25 s., üksiknr. 25 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk t. 2. 1931.

1.

2.

3.

4.

1-2.

3-4.

